

Samenvatting van Algemene Aanbeveling nr 35 van het VN Comité inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen: Gender-based violence against women, updating general recommendation 19

Woord vooraf

Het VN-Vrouwenverdrag, *UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (het Verdrag) is één van de meest geratificeerde mensenrechtenverdragen van de VN. De naleving ervan wordt bewaakt door een toezichthouder: *Committee on the Elimination of Discrimination Against Women* (het Comité). Elke vier jaar moeten lidstaten aan het Comité rapporteren hoe zij het Verdrag hebben geïmplementeerd in wetgeving en beleid. Het Comité beoordeelt die rapportages en formuleert voor elke lidstaat aanbevelingen ter verbetering. Deze aanbevelingen worden gepubliceerd als *Concluding Observations (COs)*.

Het Comité publiceert regelmatig Algemene Aanbevelingen (*General Recommendations, GR*) om bepaalde verdragsartikelen nader te duiden. Daarmee biedt het Comité Verdragsstaten aanknopingspunten voor implementatie en brengt het ook specifieke knelpunten onder de aandacht.

Belangrijke updates

In de oorspronkelijke verdragstekst (1979) kwam geweld tegen vrouwen niet voor. In GR19 (1992) bepaalde het Comité dat dit geweld een vorm van discriminatie van vrouwen is en een schending van hun mensenrechten en moet worden opgevat als onderdeel van artikel 1 van het Verdrag. GR35 is geen vervanging maar een update van GR19 en is bedoeld om lidstaten verder aan te sporen om de bestrijding van VAW op te voeren. Veel elementen in GR35 zijn al in eerdere GR's en ook in andere verdragen aangesneden, maar in de opsomming hieronder gaat het met name om een vergelijking tussen GR19 en GR35.

- Door de toevoeging *gender-based* aan *violence against women (gb-VAW)* worden de gender gerelateerde oorzaken en gevolgen van dit geweld expliciet gemaakt. Hiermee, aldus het Comité, wordt de definitie van VAW preciezer. Bovendien moet gb-VAW worden gezien als meer een maatschappelijk dan een individueel probleem (para 1, 9).
- Discriminatie van en geweld tegen vrouwen zijn intersectioneel van aard, want onlosmakelijk verbonden met andere factoren dan sekse die hun leven beïnvloeden. Het Comité somt niet alleen de algemeen erkende gronden van intersectionele discriminatie op, zoals etniciteit, leeftijd en migratiestatus, maar noemt ook LBTI-vrouwen en specifieke omstandigheden die gb-VAW kunnen verergeren zoals aanwezigheid van gewapend conflict of wonend in afgelegen gebieden (12).
- Schadelijke praktijken (*harmful practices*) zijn vormen van gb-VAW waarbij politieke, culturele, religieuze en ideologische factoren van invloed zijn die het geweld vaak verheviggen (14).
- Bij het bepalen of vormen van gb-VAW neerkomen op marteling dient een gender-sensitieve benadering inzake het verbod op marteling te worden toegepast (17).
- Aan de definitie van gb-VAW worden schendingen van het recht van vrouwen en meisjes op seksuele en reproductieve gezondheid toegevoegd. (18).
- GbVAW wordt zowel in de publieke als de private sfeer gepleegd en sinds de opkomst van internet ook in digitale omgevingen (20).
- De niveaus van verantwoordelijkheid van lidstaten op nationaal en lokaal niveau worden helder uiteengezet. Lidstaten zijn ook verantwoordelijk voor praktijken of nalatigheden door personen, organisaties, publieke instanties en nationaal en internationaal opererende bedrijven (*non-state actors*) die resulteren in gb-VAW. Hetzelfde geldt voor regionale en lokale overheden. Wanneer een lidstaat daarin faalt wordt dat beschouwd als een schending van de verplichting tot *due diligence* (22-23, 24-1,2; 26).

Draagwijdte GR35

Het Comité refereert aan diverse eerdere GR's over de verplichting van lidstaten om het recht op non-discriminatie van vrouwen te respecteren en te beschermen en waarin die verplichting wordt gerelateerd aan gb-VAW: intersectioneel en onder specifieke omstandigheden (12).

Gb-VAW manifesteert zich in vele vormen en worden beïnvloed door tal van factoren. Daar dit geweld op alle leeftijden voorkomt wordt met 'vrouwen' ook meisjes bedoeld (14).

Het Comité ziet als basis van gb-VAW de ideologie dat mannen 'boven' vrouwen plaatst, maatschappelijke normen ten aanzien van mannelijkheid en de macht van mannen om verondersteld onacceptabel gedrag van vrouwen af te straffen. Deze factoren kunnen bijdragen aan ex- of impliciete sociale acceptatie en straffeloosheid van gb-VAW en houden de ongelijkheid en onderschikking van vrouwen in stand (10, 19).

Aanbevelingen

In veel aanbevelingen worden lidstaten gemaand om met *civil society* samen te werken en organisaties te ondersteunen. Gb-VAW is altijd intersectioneel. Ook in tekstdelen zonder vermelding van intersectionele factoren worden deze factoren geïmpliceerd. Hieronder worden vooral die aanbevelingen over gb-VAW uitgelicht die het Comité in november 2016 heeft opgesteld in zijn *Concluding Observations*¹ (CObs) naar aanleiding van de 6e Nederlandse rapportage².

Wetgeving en beleid

Alle wettelijke bepalingen die discriminatie van vrouwen en gb-VAW bevestigen moeten worden afgeschaft. Hier is het Comité onomwonden expliciet: gedwongen huwelijken, inclusief tussen verkrachte vrouw en vader; verbod op abortus, overspel en prostitutie; wrede straffen als steniging en geseling; voogdijschap van mannen over vrouwen; (immigratie)wetten die vrouwen ontmoedigen om aangifte van geweld te doen; (29c i-iii). Genderneutrale wetten en beleid moeten worden getoetst of zij negatieve gevolgen voor vrouwen hebben en zo ja, worden gewijzigd of afgeschaft (29d). Hier hamert het Comité al jaren op, met name over de genderneutrale benadering door Nederland van huiselijk geweld (CObs 24e).

Preventie

Er moeten effectieve maatregelen worden genomen om factoren die kunnen leiden tot gb-VAW te voorkomen, zoals gender stereotypering – onder andere in de media - en ongelijke machtsverhoudingen binnen families (30a,d). Het Comité heeft erop aangedrongen dat Nederland aan de Mediawet toevoegt dat stereotypering een vorm van discriminatie is (CObs 22b).

Bescherming

Vrouwen moeten onbeperkte toegang hebben tot het recht, zoals gesteld in GR33³ (29b). Lidstaten moeten ervoor zorgen dat rechtsbijstand voor mishandelde vrouwen gratis of tegen lage kosten beschikbaar is (31a iii). Het Comité sommeert Nederland al jaren gratis rechtsbijstand te verlenen aan slachtoffers van huiselijk geweld; temeer daar de daders die wél kunnen krijgen (CObs 25-26). De (rechts)positie van vrouwen dient te worden beschermd ongeacht of zij een verblijfsstatus hebben en of zij willen meewerken aan vervolging van de daders. Ook moeten staten zich houden aan het principe van *non-refoulement*, dat wil zeggen dat vrouwen niet het land uitgezet dreigen te worden (31b). Dit laatste is van belang in verband met vrouwenhandel/gedwongen prostitutie.

Statistische data

Voor de evaluatie en toetsing van beleid tegen gb-VAW zijn statistische data noodzakelijk en dienen dan ook te worden verzameld, geanalyseerd en gepubliceerd. Zij moeten worden uitgesplitst naar type geweld en intersectionele factoren (34b). Het Comité is bezorgd over het gebrek aan data over gb-VAW in Nederland, met inbegrip van de overzeese gemeenten, en vraagt niet voor de eerste keer werk te maken van systematische dataverzameling (CObs 22c-f, 24c).

Tot slot bepleit het Comité intensieve internationale samenwerking om gb-VAW te bestrijden en uit te bannen en daarbij gebruik te maken van gespecialiseerde bronnen zoals agentschappen van de Verenigde Naties, maar zeker ook *civil society* en vrouwenorganisaties. Daarnaast worden staten opgeroepen om zich in te zetten voor een gender-sensitieve implementatie van de duurzame ontwikkelingsdoelen (*Sustainable Development Goals*) van de VN, en specifiek voor de vijfde doelstelling voor het bereiken van gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes (35).

15 februari 2018

Informatie over Cedaw:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/CEDAWIndex.aspx>
www.vn-vrouwenverdrag.nl

¹ www.vn-vrouwenverdrag.nl/concluding-observations-2016/ Zie ook:

www.vn-vrouwenverdrag.nl/nederland-moet-vrouwenrechten-beter-waarborgen/

² www.vn-vrouwenverdrag.nl/rapportages/zesde-rapportage-2014/

³ www.vn-vrouwenverdrag.nl/wp-content/uploads/General-Recommendation-nr-33.pdf